

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Mercosurin välisen assosiaatiosopimuksen neuvottelemisesta

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle Euroopan unionin ja sen jäsenvaltioiden sekä Mercosurin välisen assosiaatiosopimuksen neuvottelemisesta (U 15/2018 vp): Maa- ja metsätalousvaliokuntaan on saapunut jatkokirjelmä UJ 29/2025 vp — U 15/2018 vp mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- Euroopan parlamentin jäsen Elsi Katainen, Euroopan parlamentti
- kaupallinen neuvos Sara Ohls, ulkoministeriö
- yksikönpäällikkö Kent Wilska, ulkoministeriö
- neuvotteleva virkamies Markus Schulman, maa- ja metsätalousministeriö
- tutkimusprofessori Jyrki Niemi, Luonnonvarakeskus
- johtaja Juha Ruippo, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry
- johtava asiantuntija Marika Säynevirta, Elintarviketeollisuusliitto ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- Ruokavirasto

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- Metsäteollisuus ry
- Sahateollisuus ry

VALTIONEUVOSTON JATKOKIRJELMÄ

UJ 29/2025 vp

Valiokunnan lausunto MmVL 29/2025 vp

Ehdotus

Euroopan komissio (jäljempänä komissio) antoi 8.10.2025 ehdotuksen Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi EU:n ja Mercosurin kumppanuussopimuksen ja EU:n ja Mercosurin väliaikaisen kauppasopimuksen kahdenvälisen suojalausekkeen (jäljempänä EU:n ja Mercosurin väliset sopimukset) täytäntöönpanosta maataloustuotteiden osalta (KOM(2025) 639 lopullinen). Ehdotuksen tarkoituksena on sisällyttää EU:n lainsäädäntöön EU:n ja Mercosurin välisiin sopimuksiin sisältyvät suojatoimenpiteitä koskevat säännökset maataloustuotteiden osalta. Ehdotuksessa vahvistetaan menettelyt, joilla taataan maataloustuotteita koskevien kahdenvälisten suojatoimenpiteiden täytäntöönpano. Ehdotukseen sisältyy tiettyjä herkkiä maataloustuotteita koskevia erityissäännöksiä.

Asetusehdotuksessa säädetään suojatoimenpiteiden käyttöönotosta. Suojatoimenpide voidaan ottaa käyttöön siinä tapauksessa, että kyseistä tuotetta tuodaan unioniin sellaisina lisääntyneinä määrinä joko absoluuttisesti mitattuna tai suhteessa unionin tuotantoon ja sellaisissa olosuhteissa, että tämä tuonti aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa samankaltaisten tai suoraan kilpailevien tuotteiden unionin tuottajille vakavaa haittaa.

Asetusehdotus koskee maataloustuotteita, jotka ovat lueteltuja WTO:n maataloussopimuksen liitteessä I. Herkät maataloustuotteet ovat listattu erikseen asetusehdotuksen liitteessä. Suojatoimenpiteet voidaan toteuttaa jossakin sopimuksessa tarkoitetuissa muodoissa. Tämä tarkoittaa sitä, että voidaan keskeyttää etuustullit tai ottaa käyttöön uudestaan MFN-tulli tai sopimuksen liitteessä määritelty tullin perustaso.

Asetusehdotuksessa lisäksi säädetään, että komissio seuraa säännöllisesti herkkien tuotteiden markkinoita yhteistyössä jäsenvaltioiden ja tuotannonalan sidosryhmien kanssa tuonnin suuntausten ja niiden vaikutusten arvioimiseksi. Komission on annettava seuranta koskeva raportti Euroopan parlamentille ja neuvostolle kuuden kuukauden välein. Seurantakertomusten on katettava unionin markkinat ja tarvittaessa myös yhden tai useamman jäsenvaltion tilanne.

Suojatoimitutkinta avataan jäsenvaltioiden tai unionin tuotannonalan edustajien pyynnöstä, jos on näyttöä vakavasta haitasta tai vakavan haitan uhasta. Asetusehdotuksessa säädetään tiedoista, jonka hakemukseen on sisällytettävä.

Suojatoimia voidaan asettaa ja ne voivat olla voimassa vain sopimusten siirtymäajan ajan (12 vuotta sopimuksen voimaan tulosta tai 18 vuotta niiden tuotteiden osalta, joiden tullien alennukset toteutetaan 10 vuodessa tai pidemmän ajan kuluessa). Yksittäisten suojatoimien osalta suojatoimenpide on voimassa ainoastaan niin kauan, kuin on tarpeen unionin tuotannonalaan kohdistuvan vakavan haitan estämiseksi tai poistamiseksi ja sopeutumisen helpottamiseksi. Voimassaoloaika on enintään kaksi vuotta. Suojatoimea voidaan kuitenkin pidentää kahdella vuodella. Asetusehdotuksessa myös säädetään luottamuksellisuutta koskevista toimenpiteistä, joilla suojataan asetuksen mukaisten menettelyjen aikana saadut arkaluonteiset tiedot, ja täsmennetään luottamuksellisuuspyynnön esittämistä koskevat edellytykset. Asetusehdotuksessa komissiolle siirretään valta antaa delegoituja säädöksiä, jolla voidaan muuttaa herkkiä tuotteita koskevaa liitettä ja sitä myötä saattaa lisää tuotteita nopeutettujen menettelyiden piiriin.

Valiokunnan lausunto MmVL 29/2025 vp

Valtioneuvoston kanta

Suomen kanta EU:n ja Mercosurin väliseen sopimuskokonaisuuteen on määritelty U-jatkokirjeessä UJ 15/2025.

Valtioneuvosto kannattaa EU:n ja Mercosurin välisen sopimuskokonaisuuden pikaista allekirjoittamista ja voimaansaattamista (UJ 15/2025). Suojatoimia koskeva asetusehdotus on poliittisesti tärkeä osa sopimuksen allekirjoittamista koskevaa kokonaisuutta. Valtioneuvosto voi hyväksyä komission ehdotuksen osana kokonaispakettia.

Valtioneuvosto korostaa, että kyseessä on EU:n ja Mercosurin väliseen maatalouskauppaan liittyviä erityispiirteitä heijastava ehdotus, eikä siitä tulisi muodostua ennakkotapausta suojatoimien osalta tulevissa sopimuksissa. Valtioneuvosto pitää tärkeänä, että mahdollisia suojatoimia sovelletaan kriteereitä noudattaen ja tavalla, joka ei tarpeettomasti rajoita kauppaa ja vähennä sopimuksen voimaantulosta saavutettavia hyötyjä. Valtioneuvosto katsoo, että asetuksen soveltamiskate herkkien tuotteiden osalta tulisi lähtökohtaisesti pysyä nykyisellään ennakoitavuuden ja sopimuksen selkeän toimeenpanon turvaamiseksi.

Valtioneuvosto pitää hyvänä, että komissio sitoutuu seuraamaan EU:n ja Mercosurin välisen sopimuksen vaikutuksia maataloussektoriin erityisesti herkiksi määriteltyjen tuotteiden osalta.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Tausta

Euroopan unioni ja Mercosur-maat, Argentiina, Brasilia, Paraguay ja Uruguay, ilmoittivat 6.12.2024 päässeensä sopuun assosiaatiosopimuksen kauppaa koskevasta osiosta. Komissio ja Mercosur pääsivät neuvottelutulokseen sopimuksen kauppaosista jo vuonna 2019, mutta neuvottelutuloksen hyväksyttävyyttä EU:ssa kaatui Amazonin alueen metsäpaloihin. EU:ssa katsottiin, että sopimukseen on neuvoteltava kestävä kehitystä vahvistavia sitoumuksia. Sopimuksen muista poliittista vuoropuhelua ja yhteistyötä koskevista osioista päästiin yhteisymmärrykseen kesäkuussa 2020. Neuvottelutulosta koskeva valtioneuvoston kanta sisältyy valtioneuvoston kirjelmään UJ 15/2025 vp, jonka käsittelyssä hyväksyttiin eduskunnan kanta 24.9.2025.

Valiokunta on käsitellyt Mercosur-sopimusneuvotteluja lausunnoissaan (MmVL 9/2018 vp — U 15/2018 vp ja MmVL 12/2021 vp — U 15/2018 vp). Valiokunta on lausunnoissaan painottanut, että Mercosur-maista tuodun ruoan terveys- ja turvallisuusvaatimukset ovat seikkoja, joihin tulee suhtautua erittäin vakavasti, eikä poikkeuksia elintarviketurvallisuuteen tule hyväksyä. Valiokunta on toisaalta pitänyt tärkeänä, että sopimus myös parantaa mahdollisuuksia elintarvikeviennin kasvattamiselle. Suomen ja EU:n elintarviketurvallisuuden korkea taso ja eläinten hyvinvointi ovat kilpailuetu ulkopuolisissa vientikohdemaissa. Tulevia kolmansien maiden kanssa käytäviä assosiaatiosopimusten neuvotteluja silmällä pitäen valiokunta painottaa erityisesti antibioottiresistenssin ja eläintautien torjunnan, elintarviketurvallisuuden, eläinten

Valiokunnan lausunto MmVL 29/2025 vp

hyvinvoinnin vaatimusten sekä kasvinsuojeluaineiden käytön rajoitusten vaikutusta EU:n maatalouden kilpailukykyyn, kustannuskilpailukyky mukaan lukien.

Suojatoimien ennakoitu tarve

Nyt käsiteltävänä olevan asetusehdotuksen tarkoituksena on sisällyttää EU:n lainsäädäntöön EU:n ja Mercosurin välisiin sopimuksiin sisältyvät määräykset, jotka koskevat maatalouden suojatoimenpiteitä. Ehdotuksessa vahvistetaan menettelyt, joilla taataan maataloustuotteita koskevien kahdenvälisten suojatoimenpiteiden täytäntöönpano. Sen tarkoituksena on varmistaa, että EU voi reagoida nopeasti ja ennakoitavasti tilanteissa, joissa maataloustuotteiden tuonnin kasvu Mercosur-alueelta aiheuttaa tai uhkaa aiheuttaa vakavaa haittaa unionin tuotannolle.

EU:n kannalta erityisen merkittäviä tuontituotteita ovat naudanliha, siipikarjanliha ja sokeri. Niihin liittyy Mercosur-tuonnin myötä EU:n alueen tuotantoon kohdistuva kasvava kilpailupaine. Naudanlihalle on sovittu 99 000 tonnin kiintiö 7,5 prosentin tullilla, joka vastaa noin 1,6 prosenttia EU:n kulutuksesta. Kiintiö jää alle puoleen nykyisistä tuontimääristä. Siipikarjanlihalle on 180 000 tonnin tulliton kiintiö. Tämä edustaa noin 1,4 prosenttia EU:n kulutuksesta. Sokerin osalta sovittu rajattu tulliton kiintiö ei uhkaa suoraan eurooppalaista tuotantoa. Edellä sanotun valossa tuonnin vaikutukset EU:n tuottajahintoihin arvioidaan vähäisiksi.

Kaiken kaikkiaan Suomeen kohdistuvat vaikutukset arvioidaan rajallisiksi, sillä esimerkiksi vuonna 2023 Mercosur-maista tuotiin naudanlihaa alle 300 tonnia ja siipikarjanlihaa noin 140 tonnia. Jos tuonti aiheuttaa markkinahäiriön muualla Euroopassa, vaikutukset voivat ulottua Suomeen. Samoin muualla Euroopassa ilmenneen markkinahäiriön johdosta käyttöönotettavat suojatoimet antavat välillisesti suojaa myös Suomelle. Siinä tapauksessa, että markkinahäiriöitä ilmenee Suomessa ja on näyttöä vakavasta haitasta tai vakavan haitan uhasta, Suomi voi pyytää suojatoimitutkinnan aloittamista.

Tuonnin aiheuttaman kilpailupaineen hillitsemiseksi ja markkinahäiriöiden estämiseksi Suomi on pitänyt tärkeänä, että mahdolliset markkina-avaukset Suomelle herkissä maataloustuotteissa toteutetaan yhteisen maatalouspolitiikan pohjalta ja ensisijaisesti tullikiintiöillä. Valiokunnan saaman selvityksen mukaan saavutettu neuvottelutulos vastaa tältä osin Suomen tavoitetta. Neuvoteltu sopimus avaa vientimahdollisuuksia eurooppalaisille ja suomalaisille elintarvikealan yritysten korkean lisäarvon tuotteille. Sopimus sisältää yli 350 eurooppalaisen maantieteellisen merkinnän suojan. Se vahvistaa kestävä kehityksen, ilmastotoimien ja metsäkadon torjunnan tavoitteita. Kaiken kaikkiaan valiokunnan saamissa asiantuntijalausunnoissa EU:n on arvioitu onnistuneen hyvin neuvotteluissa.

Markkinahäiriöiden ennaltaehkäisy

Valiokunta pitää tärkeänä, että nyt neuvoteltu sopimus ja sen toimeenpano, mukaan lukien käsiteltävänä oleva asetusehdotus, tukevat kokonaisuutena EU:n tavoitetta tasapainoisesta ja vastuullisesta kauppapolitiikasta, joka turvaa EU:n maatalouden toimintaedellytykset ja edistää samalla vientimahdollisuuksia kestäväällä tavalla. Sopimuksen toimeenpanoon kohdistuu edelleen huoli siitä, että Eurooppaan syntyy kahden standardin markkinat. EU:n tuotantoon

Valiokunnan lausunto MmVL 29/2025 vp

liittyvät tiukat rajoitukset antibioottien ja hormonien käytöstä, eläinten hyvinvoinnista, ympäristönsuojelusta sekä lannoitteista ja kasvinsuojeluaineista. Näitä vaatimuksia myös valvotaan. Erityisesti tämä pätee Pohjoismaissa, kuten Suomessa ja Ruotsissa, joissa lihantuotantoon sovelletaan erityisen korkeita standardeja. Mercosur-maissa lihaa tuotetaan teollisessa mittakaavassa ja edulliset tuotantokustannukset mahdollistavissa olosuhteissa.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan EU on muussa lainsäädännössään asettanut EU:n tullialueen ulkopuoliselle tuonnille laatuvaatimuksia, jotka turvaavat myös EU:n tuotannon kilpailukykyä ja kuluttajan asemaa. Valiokunta pitää äärimmäisen tärkeänä, että näiden vaatimusten noudattamista myös valvotaan. Nyt käsiteltävänä olevan asetusehdotuksen osalta valiokunta kannattaa säännöksiä, joiden mukaan komission tulee seurata EU:n ja Mercosurin välisen sopimuksen vaikutuksia maataloussektoriin erityisesti herkiksi määriteltyjen tuotteiden osalta. Valiokunta korostaa, että maataloustuotteiden osalta eri kauppasopimusten kumulatiivisia vaikutuksia tulee seurata säännöllisesti.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 13.11.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Ritva Elomaa ps
varapuheenjohtaja Anne Kalmari kesk
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Tiina Elo vihr (osittain)
jäsen Veronika Honkasalo vas
jäsen Laura Huhtasaari ps
jäsen Janne Jukkola kok
jäsen Teemu Kinnari kok
jäsen Milla Lahdenperä kok (osittain)
jäsen Anders Norrback r
jäsen Piritta Rantanen sd
jäsen Jenna Simula ps (osittain)
jäsen Eerikki Viljanen kesk
jäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Susanna Paakkola